

Protokoll fört vid enskild föredragning

Infrastrukturavdelningen
Allmänna byrån, I1

Beslutande
Minister
Christian Wikström

Föredragande
Inspektör
Henrik Juslin

Justerat
Omedelbart

Nr 109

Lagstiftningspromemoria om tillämpning i landskapet
Åland av riksförfattningar om utsläppshandel
ÅLR 2023/9486

Beslut

Ålands landskapsregering beslutade att skicka promemoria samt checklista rörande lagstiftningsåtgärder till lagberedningen enligt bilaga 1, I123E86 och bilaga 2, I123E86. Uppdraget berör tillämpningen av riksförfattningar om utsläppshandel på Åland.

Lagstiftningspromemoria om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel

Henrik Juslin, Inspektör, Allmänna byrån,
Infrastrukturavdelningen

Datum: 4.12.2023

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Bakgrund

EU:s utsläppshandelssystem är den viktigaste unionsomfattande politiska åtgärden för att nå utsläppsminskningarna. Till tillämpningsområdet för EU:s utsläppshandel hör för närvarande stora industri- och energiproduktionsanläggningar samt luftfarten inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-området). Målet med utsläppshandeln är att styra samhällena till att minska sina utsläpp på ett kostnadseffektivt sätt. Utsläppshandeln har på EU-nivå i hög grad bidragit till att minska utsläppen. Europeiska kommissionen antog den 14 juli 2021 det så kallade Fit for 55-paketet. Genom förslagen i paketet genomförs åtagandena enligt EU:s klimatlag om att fram till 2030 minska EU:s nettoutsläpp av växthusgaser med minst 55 procent från 1990 års nivå och uppnå klimatneutralitet på unionsnivå senast 2050. Som en del av 55 %-paketet lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om ändring av EU:s utsläppshandelsdirektiv (COM(2021) 551 final) och ett förslag till direktiv om ändring av utsläppshandelsdirektivet vad gäller luftfarten (COM(2021) 552 final). Dessutom lade kommissionen fram ett förslag om ändring av beslutet om reserven för marknadsstabilitet inom utsläppshandeln (COM(2021) 571 final). De förslag som nämns ovan syftar till uppnåendet av de mål som anges i EU:s klimatlag. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/959 om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen och beslut (EU) 2015/1814 om upprättande och användning av en reserv för marknadsstabilitet för unionens utsläppshandelssystem (nedan omarbetningen av utsläppshandelsdirektivet) publicerades i EU:s officiella tidning den 10 maj 2023.

Genomförandet av direktivet pågår i riket och avsikten är att rikslagstiftningen är uppdaterad och träder ikraft från under år 2024. Direktivet föreskriver nya områden infogas i utsläppshandelssystemet och därmed ska rikslagen om utsläppshandel utvidgas och förtydligas så att det motsvarar ändringarna. I enlighet med det ändrade utsläppshandelsdirektivet utvidgas utsläppshandelens tillämpningsområde till att omfatta sjötransporterna. Enligt förslaget ska rederierna överlämna utsläppsrätter för sådana utsläpp från fartyg som uppkommit under resor i kommersiellt syfte eller under den tid då fartygen befunnit sig i hamn. I enlighet med regeringsprogrammet föreslås det i propositionen att man inför ett tidsbegränsat undantag i fråga om öar som innebär att passagerarfartygen före år 2031 inte ska ha skyldighet att överlämna utsläppsrätter för resor mellan Åland och fastlandet. Jämfört med den gällande lagen förutsätter de viktigaste ändringarna i direktivet för anläggningarnas del att villkoren för begränsning av tillämpningsområdet i fråga om anläggningar som nästan uteslutande använder biomassa som bränsle ändras, att utsläppsfria anläggningar vars verksamhet omfattas av tillämpningsområdet tas in i utsläppshandeln samt att avfallsförbränning inkluderas i tillämpningsområdet till den del som gäller övervakning och rapportering av utsläpp.

Förslag till lagstiftningsåtgärder

Gällande lagstiftning på Åland är (ÅFS 2009:31) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel samt landskapsförordning (ÅFS 2012:67) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (FFS 311/2011).

Energimyndigheten i riket ansvarar för det nationella utsläppsregistret där även samtliga åländska aktörers utsläppskonton administreras. Energimyndighetens uppgifter beskrivs i överenskommelseförordning (ÅFS 2021:144 eller FFS 801/2021).

Rikslagen är under beredning och den uppdaterade lagen förväntas träda ikraft från 01.01.2024. Eftersom sjöfarten som helt ny sektor infogas i utsläppshandelssystemet finns inte regleringar i tidigare regelverket. Enligt direktivet ska samtliga aktörer ingå i systemet från 01.01.2024. För Landskapsregeringen innebär det

en utmaning tidsmässigt eftersom det inte är möjligt att uppdatera det åländska regelverket till årsskiftet 2024. Den åländska sjöfarten är därmed enligt lag inte bunden till att ingå i systemet innan den uppdaterade åländska lagen är ikraft

Den nya rikslagen förväntas bli ny lag och inte en uppdatering eller revidering av nuvarande FFS 311/2011. Uppdraget gällande åländska lagen är att utgående från rikslagen studera eventuella avvikelser och sedan antingen skapa ny eller uppdatera den befintliga åländska lagen. I gällande åländsk lag och förordning är avvikelserna främst administrativa. I kommande lag och förordning är förändringarna mellan riket och Åland troligen små. Ny överenskommelseförordning ska även upprättas eftersom gällande rikslag upphävs. Förhandlingar med riksministerierna pågår och beroende på resultat kan ytterligare uppgifter komma att beskrivas i överenskommelseförordningen. Detta avser bland annat huruvida Traficom ska hantera även den åländska sjöfartens administration. Reglering, ansvarsområden och uppgiftsfördelning kan antingen skivas in i den reviderade överenskommelseförordningen eller i avtal. Uppgifterna för Energimyndigheten i riket förblir troligen rätt lika som tidigare, dock med ökat antal aktörer.

Motiveringar

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/959 om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen har utsläppshandelssystemet uppdaterats och nya sektorer har fogats till systemet. Det förändrade direktivet kräver förändringar i de nationella regelverken.

Konsekvenser

Genomförandet av direktivet pågår och avsikten är att rikslagstiftningen är uppdaterad och träder ikraft från 2024. Direktivet föreskriver nya områden infogas i utsläppshandelssystemet. I enlighet med det ändrade utsläppshandelsdirektivet utvidgas lagens tillämpningsområde till att även omfatta stora delar av den åländska handelsflottan. Införandet av sjöfarten i utsläppshandelssystemet innebär nya krav på rederierna och en förändrad prioritering och utformning förväntas i aktörernas turlistor och fartygsflotta. Ytterligare konsekvensbedömningar hittas i utlåtande avgivet av landskapsregeringen i ärendena ÅLR 2023/3199 och ÅLR 2023/8427. För de industriella anläggningar som sedan tidigare ingått i systemet sker vissa förändringar gällande gratistilldelning av utsläppsrätterna. Enligt propositionen ska det skapas ytterligare incitament särskilt för stora energikonsumenter att vidta kostnadseffektiva åtgärder för att minska utsläppen. För att erhålla full gratis tilldelning är ett villkor att rekommendationerna om energibesiktningar eller certifierade energiledningssystem iakttas till den del det är fråga om investeringar med en återbetalningstid på högst tre år. De åländska aktörerna är relativt små och det är oklart hur verksamhetsutövarna bedöms ha möjligheter att anpassa sin verksamhet när den nya gränsen sätts i kraft. För verksamhetsutövarna blir det en avvägning mellan att köpa det antal rätter som krävs för verksamheten eller införa nya system för eventuell tilldelning av gratisrätter

Landskapsregeringens bedömning

Landskapsregeringens bedömning är att lagberedningen och anpassningen av den åländska lagen bör inledas så fort som möjligt. Beskrivning av åtgärderna följer i stort enligt rubriken ovan, Förslag till lagstiftningsåtgärder.

CHECKLISTA – BEHÖVS NY LAGSTIFTNING?

<p>1. Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det ett EU-eller internationellt perspektiv på frågan?</p>
<p>2. Vilket är målet? Finns det konflikter mellan olika mål?</p>
<p>3. Är underlaget tillräckligt? Behövs tilläggsutredning?</p>
<p>4. Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mer akut? Vad är konsekvenserna för samhället och för enskilda om åtgärder inte vidtas?</p>
<p>5. Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?</p>
<p>6. När behövs åtgärderna? Är behovet av åtgärder tillfälligt?</p>
<p>7. Berör ärendet regeringsprogrammet eller utvecklings- och hållbarhetsagendan?</p>
<p>8. Kan alternativa styrmedel användas? Måste frågan regleras genom lagstiftning med stöd av grundlagen eller självstyrelselagen? Går det att åtgärda problemet genom samhällsinformation, avtal, allmänna råd/rekommendation eller anvisningar?</p>

Om checklistan visar att det finns ett behov av ny lagstiftning ska en lagstiftningspromemoria skrivas och förankras politiskt (se nästa sida).

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring checklistan!

LAGSTIFTNINGSPROMEMORIA - INNEHÅLL

Den fristående lagstiftningspromemorian ska innehålla följande uppgifter

☐	Bakgrund till behovet av ny lagstiftning.
☐	En beskrivning av det huvudsakliga innehållet i den förslagna lagstiftningen.
☐	Förslagets konsekvenser. De konsekvenser som ska framgå är ☐ ekonomiska konsekvenser ☐ administrativa konsekvenser ☐ miljökonsekvenser ☐ jämställdhetskonsekvenser ☐ konsekvenser för barn (under 18 år) ☐ jämlikhetskonsekvenser Enligt landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland ska diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet förhindras. ☐ konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet ☐ andra samhällliga konsekvenser Då konsekvenserna av ett förslag utreds kan andra sakkunniga inom framför allt landskapsförvaltningen konsulteras. Vägledning finns i justitieministeriets anvisning om konsekvensbedömning av lagförslag. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80031
☐	Lagstiftningsbehörigheten.
☐	Hur ska konsekvenserna av lagstiftningen utvärderas och följas upp?

Bifoga den ifyllda checklisten som en bilaga till lagstiftningspromemorian.

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring promemorian!